

Píše Václav Maidl

(E*forum, 03. 08. 2015)

Spolu s o několik let starším Jaroslavem Kovářem patříme ke stejné generaci, jsme absolventi stejného – protože tehdy jediného – unifikovaného studijního programu, čímž bylo dáno naše výchozí základní nastavení a orientace v oboru německy psané literatury (nehledě teď na místní odlišnosti socialistického vysokého školství i odlišnosti individuální). Ba i náš profesní start byl obdobný: Jestliže se J. Kovář zaměřil ve své práci kandidáta věd na válku a fašismus v literatuře NDR (1987), psal jsem já v daleko skromnějším článku o nejzajímavějších literárních zjevech téže literatury let sedmdesátých a osmdesátých (1986). Stejně tak jsme oba odchovanci chronologického, „celostního“ podání literární historie, tj. přehledových, výrazně konturovaných přednášek od počátků německy psané literatury až do současnosti (v níž se ovšem zmiňovaná konturovitost přirozeně rozpadla na jednotlivé autorské zjevy). „Přehledová orientace“ a její transfer na další generace studentů germanistiky nám pak byly vlastní v našem pedagogickém působení. Že by snad bylo možné zorganizovat studium germanistiky jinak a že by se jeho absolvent při „vhodné“ kombinaci seminářů a přednášek snad za celé studium nemusel třeba „potkat s Goethem“, bylo pro nás prostě nemyslitelné.

Nepřekvapí proto, že **Jaroslav Kovář** vydal jako doprovod ke své německé literárněhistorické přednášce na Masarykově univerzitě v Brně skriptu ***Deutschsprachige Literatur seit 1933 bis zur Gegenwart. Autoren und Werke*** (Německy psaná literatura od roku 1933 do současnosti. Autoři a díla, Brno, Masarykova univerzita 2014, publikace dostupná též jako bezplatná e-kniha, např. [zde](#)), v nichž je chronologický aspekt zvýrazněn hned v názvu a která se na ploše 70 stránek pokoušejí v krátkých přehledových kapitolkách seznámit studenty s jednotlivými typy německy psané literatury charakteristickými pro určitá časová období (např. pro období 1933–1945 zvrhlé umění – literatura půdy a krve – „vnitřní“ emigrace – exilová literatura) a snaží se vystihnout odlišnosti literatury vzniklé v jednotlivých zemích (Německo, Rakousko, Švýcarsko, literatura NDR). A protože jde o skriptu určená v první řadě studentům českým, nemůže chybět ani kapitola specifická: Pražští autoři v exilu. Dodatek pak tvoří čtyři návrhy pro práci s textem v seminářích včetně možných otázek pro interpretaci. Literární povahy je z nich pouze úryvek z Celanovy *Fugy smrti*, dva jsou spíše svědectvím o „literárním provozu“ (Böllův krácený text *Vyznání k literatuře trosek* a tzv. dopis o literatuře Jochena Hiebera *Romány století: Od Musila ke Grassovi – pětihvězdí německojazyčné prózy*, závěrečný text z Grassova *Mého století* pak osciluje na hranici mezi literaturou a memoáry. Na úplně posledních dvou stránkách jsou pak odkazy na další odbornou literaturu.

Je jasné, že takováto příručka může narazit, a to hned z několika důvodů. Zastánci digitálně informačního světa budou namítat, že všechny informace lze najít na internetu, a to v daleko podrobnější a tím i – snad – diferencovanější podobě. Neuvědomují si však, že J. Kováře k napsání skript vedla jeho letitá pedagogická zkušenost, že čeští studenti se s německy psanou literaturou setkávají při zahájení studia germanistiky vlastně poprvé. Autor se proto snaží svými skripty vytvořit úplně první, základní rastr, vytyčuje první orientační mezníky v nepřehledném, resp. pro studenty dosud neznámém poli. (Tím mám na mysli proces výuky a Kovářův přístup, nikoli snad, že by jeho skripta byla první svého druhu – např. na stejné katedře vznikla již dříve stopatnáctistránková skripta Jiřího Munzara *Úvod do studia německé literatury a literárněvědné germanistiky* /za spolupráce Romana Kopřivy a Zdeňka Marečka/.)

Jiná námitka se může týkat výběru či pozornosti, které se jednotlivým autorům a typům literatury dostalo. Jedná se ale nikoli o neznalost či ignoranci, nýbrž o příslovečná „muka volby“. Na nutně omezené ploše (ať skript, nebo hodinové dotace přednášky) vždy bude někdo a něco scházet a bude záležet na vyučujícím a jeho osobní zkušenosti a zaujetí, co zvýrazní a co pomine. Například silnou generaci rakouských autorů narozených v první polovině 50. let tak ve skriptech zastupuje jen Christoph Ransmayr, z mého pohledu knihovníka Rakouského kulturního fóra by si zmínku jistě zasloužili také Robert Menasse, Josef Haslinger a Josef Winkler, kteří určitě nejsou neznámí ani v celoněmeckém prostoru, ale... to už je můj pohled a výběr.

Zarazilo mě přiřazení Erwina G. Kolbenheyera a Karla H. Strobla mezi autory literatury „půdy a krve“. Z mé čtenářské zkušenosti to nemohu potvrdit. Strobl je mi znám jako autor studentských románů s protičeským nádechem a noetických fantastických povídek, z Kolbenheyera se mi vybaví jeho lyrická *Sonáta horských lučin* (*Alb-Sonate*), za niž obdržel Československou státní cenu za německy psanou literaturu (1929) a Pavlem Eisnerem velmi vyváženě přijatá trilogie *Paracelsus*. Že oba autoři byli později přívrženci Hitlera a činní v nacistických spisovatelských strukturách, je doloženo, že by však zrovna jejich literární díla naplňovala estetický ideál uvedeného typu literatury, se mi nezdá. To už bych sem přiřadil spíše některá díla jiného držitele Československé státní ceny, Hanse Watzlika, ale ani jeho bych si netroufl při rozmanitosti jeho díla zařadit cele do této přihrádky. Jde ovšem o detail, do kterého se promítá obecnější problém při vytváření takovýchto panoramat: omezená plocha a z toho vyplývající zkratkovitá kontura, která pak může zanechat v právě vznikajícím studentově rastru posunutou orientaci. A jsme u kvadratury kruhu: co je lepší – informace odpovídající jen zčásti, nebo informace žádná? Vidím odpověď na nastolenou otázku jako proces: Potřebuji alespoň základní informaci. Na jejím zpřesňování a korektuře pak mohu dál pracovat v případě potřeby nebo zájmu (protože kolik absolventů germanistiky se Kolbenheyerem či Stroblem bude ve svém životě ještě někdy zabývat?). A tento závěr bych vztáhl na celá skripta. Vidím jejich užitečnost v tom, že uvádějí do tématu, přinášejí první jména a hodnocení, ukazují, jak se lze v látce orientovat. Ten další, podrobnější a zasvěcenější pohled si už vytvoří

každý student a absolvent svou další praxí a svým směřováním.

www.ipsl.cz